

Chameleón jazzovej gitary

Patrí k najvýraznejším postavám moderného jazzu a už viac ako tri desaťročia sa podieľa na formovaní jeho smerovania. Spojením výrazových prostriedkov viacerých žánrov vytvoril svoj vlastný, nezameniteľný a okamžite rozpoznateľný prejav.

Miroslav ZAHRADNÍK

Je obdivuhodné sledovať jeho schopnosť pretať rôznorodé podnety (od blues, soulu, r&b, country cez rock, funk, elektrické fusion, straight ahead jazz, vážnu hudbu až po najnovšie výdobytky moderných zvukových technológií) do svojho osobitého prejavu plného dravosti i lyrizmu, voľnosti aj intelektu, nekonečnej invencie a improvizáčného majstrovstva. Gitarista a skladateľ **John „Sco“ Scofield** (1951, Dayton, Ohio) začínal ako bluesman obdivujúci Chucka Berryho, Alberta Kinga a B. B. Kinga, no jeho poslucháčsky záber siahol od Beatles po Johna Coltrana. Popri štúdiu na Berklee College of Music v Bostone u Garyho Burtona a Micka Goodricka účinkoval v okolitých jazzových kluboch, neskôr spolupracoval s Gerrym Mulliganom a Chetom Bakerom. Krátko nato prijal ponuku do fusion kapely Billyho Cobhama a Georgea Duka, s ktorou získaval prvé medzinárodné skúsenosti (turné po Európe). Aj počas dvojročného účinkovania v jazzrockovej skupine sa Scofield zaoberal štúdiom bebopu a snahu napodobňovať svoje gitarové vzory Wesa Montgomeryho, Jima Halla a Pata Martina nahradil úsilím o vytvorenie vlastného štýlu v novej koncepcii fúzie jazzu a rocku zároveň platného v akustickom straight ahead jazzu. Po podpise zmluvy s nemeckým vydavateľstvom Enja Records sa koncom 70. rokov ustálilo obsade-

nie Scofieldovho tria s basgitaristom Stevom Swallowom a bubeníkom Adamom Nussbaumom (albumy *Bar Talk*, *Shinola* a *Out Like a Light*). O 11 rokov starší Swallow sa stal Scofieldovým mentorom a jedným z mála hudobníkov, ktorí ho sprevádzali počas celej hudobnej kariéry. „*Steve je ten najlepší basgitarista, akého si len môžem želať, a keď ho mám vedľa seba, cítim sa na pódiu bezpečnejšie,*“ vyznal sa Scofield v nedávnom rozhovore pre časopis *.týždeň*. Nussbaumu neskôr nahradil Bill Stewart a rytmický tandem Stewart – Swallow sa stal v posledných rokoch dôležitým základom Scofieldovej kapely.

Pr. 1 Ukážka témy *Looks Like Meringue* (album *Who's Who?*, Arista Novus 1979)

Formujúci sa Scofieldov kompozičný rukopis (lyrická melódika je citelným vplyvom Garyho Burtona) harmonicky využíva tonalitu i modalitu. Aj na ranných nahrávkach je už rozpoznateľný základ jeho neskoršieho špecifického gitarového výrazu.

Miles Davis a Blue Matter Band

Začiatkom 80. rokov prijal Scofield ponuku Milesa Davisa, vyhľadávачa najväčších talentov svojej doby, a získal tak možnosť vplývať na formovanie výrazu Davisovej kapely. Opäť sa dostal do sveta elektrického funkku jazzu – ten-

toraz to však bola najvyššia možná prestíž zaručujúca úspešnú budúcu kariéru. Zo vzájomnej spolupráce v rokoch 1982–1985 vzišla trojica albumov *Star People*, *Decoy* a *You're Under Arrest*, a toto obdobie bolo preňho viac ako len vynikajúcou školou: „*Nastal čas pre nové formy. Milujem swing ako každý, no myslím si, že to najvzrušujúcejšie sa odohralo iba nedávno vďaka Milesovi Davisovi a Weather Report. Vznikajú nové formy, používajú sa elektronické nástroje a funky rytmy, pričom sa udržuje vysoká kvalita improvizácie, rovnako, ako tomu bolo v bebopu.*“ Počas spolupráce s Davisom Scofield nezabúda na vlastné projekty, aj keď albumy *Electric*

Outlet a *Still Warm* sú silne poznamenané vplyvom davisovského elektrického fusion. Po odchode z Davisovej kapely zakladá spolu s bubeníkom Dennisom Chambersom, basgitaristom Garym Graingerom a hráčom na klávesových nástrojoch Robertom Ariesom Blue Matter Band. Kapela v plnej miere ťažila z mimoriadne populárnej funkovej rytmiky a v rámci nej doviedol Scofield svoj

dynamický sólový prejav k dokonalosti (najmä album *Loud Jazz*, Gramavision 1988, patrí k vrcholným nahrávkam funkjazzovej produkcie 80. rokov). Nasledujúca nahrávka *Flat Out* (Gramavision 1989) už predznamenáva ďalšie smerovanie v Scofieldovej kariére. Spolu-

[foto: P. Španko]

ráci (organista Don Grolnick, kontrabasista Anthony Cox a bubeníčka Terri Lyne Carrington) vytvárajú lídrovi background v štýle akustického funku, swingu i neworleanského groovu. Gitarista už v tomto období cítil potrebu zmeny elektrického zvuku kapely a začína sa orientovať k jazzovému mainstreamu; k čítanovým kúskom patrí spracovanie štandardu *All The Things You Are* Jeroma Kerna.

K Davisovmu odkazu sa Scofield vrátil začiatkom 90. rokov na albume tenorsaxofonistu Joea Hendersona *So Near, So Far* (Musings for Miles, Verve 1993). Poctu niekdajšiemu lídrovi zložil v priezračnom štýle akustického mainstreamu a jeho dokonalý sprievod so zvukom gitary modulovaným chorosom miestami pripomína Hammond organ.

tarovými kolegami (album *Grace Under Pressure* s Billom Frisellom a *I Can See Your House From Here* s Patom Methenym); spoločne bývajú označovaní ako „Veľká trojka“ súčasných jazzových gitaristov. O Frisellovej hre sa Scofield vyjadril, že zmenila jeho spôsob vnímania hudby i samotného prístupu k nástroju. Vplyvy oboch gitarových majstrov odrážali aj jemné polohy nahrávky *Quiet* (Verve 1996), na ktorej Scofield po prvýkrát siahol po akustickej gitare s nylonovými strunami. Osvedčenú „rytmiku“ Stewart – Swallow obostiera hviezdna dychová sekcia (medzi inými Wayne Shorter, Randy Brecker, Howard Johnson) a Scofield sa na albume prezentuje aj ako svieži a nekonvenčný aranžér. V rovnakom období nahral Scofield albumy *Hand Jive* (Blue Note 1994) so souljazzovým

kmeň stromu, ktorý sa časom začal rozvetvovať na *rhythm and blues*, *funky* a tiež *jazz*. Hranie *groovov* je predovšetkým *ohromnou zábavou* a keď som sa k takejto hudbe dostal, okamžite som zisťoval, že ma vzrušuje omnoho väčší ako priamočiary jazz. Hrať bebopové sóla s čistým zvukom v sprievode dobrej kapely je úžasné, avšak cítiť na tele pulzovanie orgána Larryho Goldingsa či Johna Medeskiho je ten najfantastickejší pocit na svete!“ Groovové smerovanie prinieslo Scofieldovi výrazný ohlas spečatený nahrávkou, ktorou si získal úspech nielen u ortodoxného jazzového publika. Mimoriadne vydarený album *A Go Go* nahral v spolupráci s vyhláseným newyorským jambandovým triom Medeski Martin & Wood, ktoré v tom období prinieslo na scénu návrat old-schoolových r&b rytmov 60. rokov.

Pr. 2 Téma *Protocol* (album *Still Warm*, Gramavision 1986)
Nad modálnou basovou figúrou zaznieva rytmizovaná postbopová téma v šestnástinách. Scofield v tejto skladbe prezentuje svoju virtuozitu neveriteľne brilantnou hrou a schopnosťou sviežich improvizácií aj na statickom harmonickom pôdoryse; obdivuhodná je jeho prirodzene znejúca kombinácia „in“ a „out“ improvizácie.

Pr. 4 Pozoruhodná je Scofieldova schopnosť komponovať pre úplne rozdielne zostavy hudobníkov. Výrazný funky groove *A Go Go* (album *A Go Go*, Verve 1998) je postavený na chytľavom gitarovom rife s jednoduchou harmóniou.

V roku 1989, po podpise zmluvy s vydavateľstvom Blue Note (zameraným prevažne na hardbop), upriamil Scofield svoju pozornosť na priamočiary jazz. Oslovil tenorsaxofonistu Joea Lovana, ktorého poznal z Berklee a výsledkom ich nádhornej interaktívnej komunikácie bola trojica albumov (prvý *Time on My Hands* s kontrabasistom Charliem Hadenom a bubeníkom Jackom DeJohnnetom). Scofield sa v tomto období kompozične prikláňa k odkazu Charlesa Mingusa alebo Ornetta Colemana a v kvartete bez klavíra exceluje okrem postbopových sóla aj v kreatívnom spôsobe sprevádzania Lovana. Jeho sofistikovaná práca s gitarovým akordickým sprievodom je dokonalým študijným materiálom pre nasledujúce generácie jazzových gitaristov.

saxofonistom Eddiem Harrisom a organistom Larrym Goldingsom, ako aj *Groove Elation* (Blue Note 1995) s rozšírenou dychovou sekciou. Tieto nahrávky už jasne naznačujú soul-bluesové smerovanie a zároveň potvrdzujú neutíchajúcu záľubu vo funky rytmoch, aj keď teraz už v akustickom groovovom duchu 90. rokov.

Pr. 3 Ukážka témy *Wabash III* (album *Time on My Hands*, Blue Note 1990)
Gitaru v unisone zdvojuje swingujúcu tému hranú saxofonistom Joeom Lovanom.

Pod vplyvom funku, elektroniky, hip-hopu a drum&bass vznikli ďalšie nahrávky, na ktorých Scofield naplno rozvíja svoju záľubu v experimentovaní s elektronickými nástrojmi, signálovými efektmi a loopmi (albumy *Bump* a *Überjam*). Vrcholom tejto línie je *Up All Night* (Verve 2003) suverénne balansujúci na vlnách crossover music: funky a groove sa s ľahkosťou a neviazanosťou vizionársky prepájajú s moderným svetom elektroniky, samplov a najnovších zvukových technológií, samozrejme v intenciách poctivej muzikality a aranžérskej práce. Ako pozorný učeník Milesa Davisa tu Scofield moduluje zvukové možnosti svojho nástroja do dosiaľ nepočutých rozmerov.

Návrat ku koreňom

Paralelne s „modernými“ nahrávkami prichádza Scofield s mainstreamovými albumami v all-star obsadení (na *Works For Me* z roku 2000 sa objavujú Kenny Garrett, Brad Mehldau, Christian McBride a Billy Higgins). Zvuk Scofieldovej gitary na tomto priamočiarym akustickom jazzovom projekte, zahratom s neskutočným nadhľadom a ľahkosťou, miestami dosahuje jemnosť Jima Halla a svoju úctu k tradícii demonštruje aj rozlo-

Groove, groove, groove

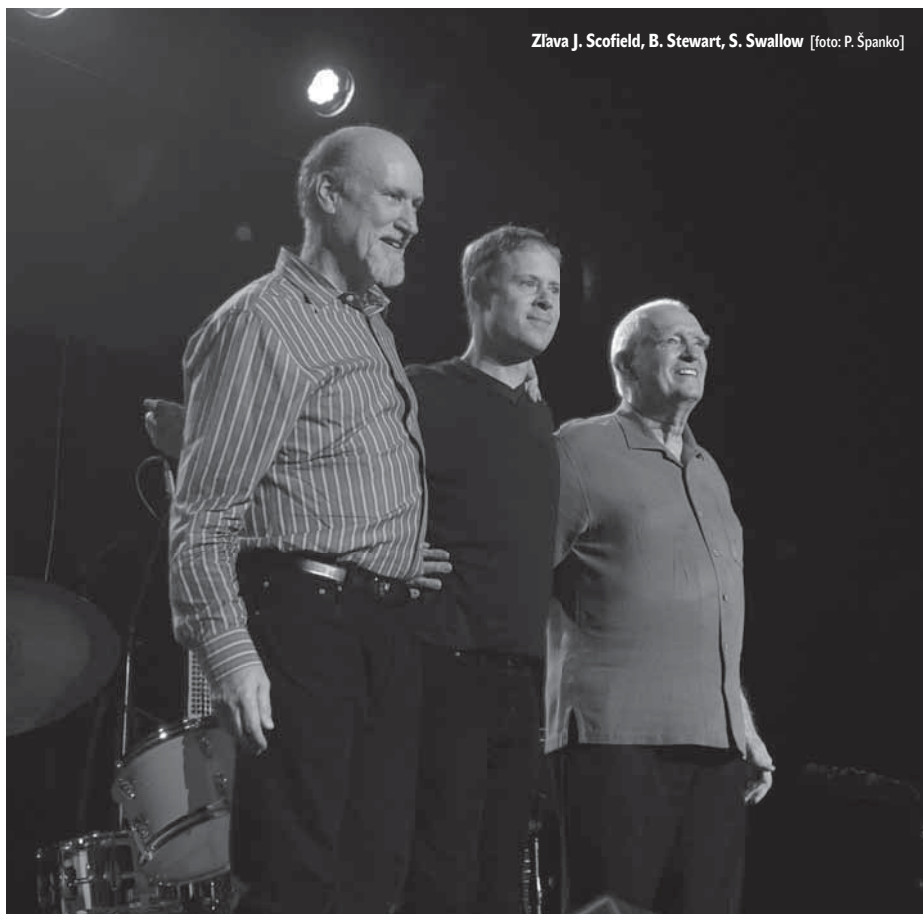
Od 90. rokov narastal Scofieldov vplyv, čo naznačovali spoločné projekty so štýlotvornými gi-

„Vždy som mal rád hudbu postavenú na groove,“ hovorí Scofield pre časopis *týždeň*. „Ako chlapec som vyrastal na bluesovej tradícii, a to bol

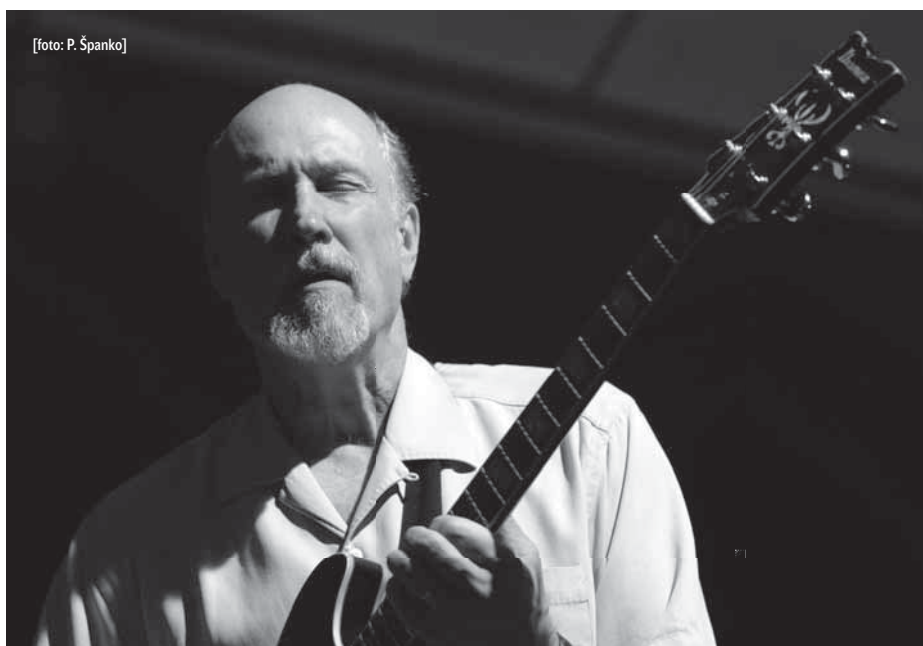
→ žením nástrojov na nahrávke (podobne ako v časoch vzniku stereo záznamu koncom 50. rokov sú bicie vpravo, klavír vľavo, gitara a saxofón v strede). Hviezdne obsadenia prinášajú aj albumy *Oh!* (Blue Note 2002) kvarteta Scolofoho (Scofield, Lovano, Holland, Foster) alebo *A Moment's Peace* (EmArcy 2011) so zvukomalebnou hrou excelentného bubeníka Briana Bladea. Vybočením bola spolupráca s britským skladateľom Markom-Anthonym Turnageom na projekte *Scorched* (SCOfield ORCHEstratED, Deutsche Grammophon 2003). Nešlo tu len o spojenie štýlov, ale o skutočné prepojenie minulosti s prítomnosťou (nekonvenčného skladateľa Scofield označil ako Stravinského súčasnosti). V poslednom období prekvapoval gitarista svojich fanúšikov návratmi ku koreňom: po azda najkomerčnejšom projekte *That's What I Say: John Scofield Plays the Music of Ray Charles* (Verve 2005) prišiel s naplnením svojho sna – nahráť album inšpirovaný bluesovou hudbou a gospelom (*Piety Street*, EmArcy 2009).

J. Scofield v roku 1993
[foto: P. Španko]

Zlava J. Scofield, B. Stewart, S. Swallow [foto: P. Španko]

[foto: P. Španko]

Majster a jeho trio

Znovuzrodenie staronového tria Scofield – Swallow – Stewart prinieslo nielen nahrávku obohatenú o dychovú sekciu (*This Meets That*, EmArcy 2007), ale aj návrat na koncertné pódia, v rámci ktorého sme ho mali možnosť vidieť v priestoroch bratislavského Ateliéru Babylon (13. 11.). Osvedčená (v rovnakom zložení sa trio v Bratislave predstavilo pred siedmimi rokmi) výnimočná zostava odohrala koncert plný energie, nepretržitých improvizácií a spoločnej komunikačnej alchymie. Lídrove kompozície *Trio Blues*, *Season Creep*, *Chicken Dog*,

Twang, slávna Swallowova téma *Eiderdown*, *Lawns* basgitaristovej manželky, organistky Carly Bleyovej či štandard *You've Changed* boli skvelým priestorom pre všetky nuansy ich vzájomnej súhry. Virtuózne gitarové behy (charakteristická pololubová gitara Ibanez AS200 s jeho typickým jemne skresleným zvukom, doplneným lesie efektom chorusu Ibanez CS-9) so „scofieldovským“ saxofónovým frázovaním či zemité bluesové riffy kombinované s disonantnými súzvukmi sa niesli nad nádherne pulzujúcou i grooveujúcou rytmikou. Líder nezabudol predviesť svoje zvukové čarovanie s loopmi

a s celou plejádou ďalších gitarových efektov. Absolútnu dokonalosť večera iba jemne narušilo ďakovanie: „*Thank You, Slovenia!*“ Pri neustálej Scofieldovej aktivite a neúnavnom koncertovaní mu tento detail naozaj nikto nemohol zazlievať. Priezračný melodický feeling i hlboký vzťah k tradičnej americkej hudbe naznačil nádherný prídavok, krehká country balada *The Girl I Used to Know*. Je vynikajúce, že sme mali možnosť vidieť majstra jazzovej gitary na vrchole kariéry a môžeme len dúfať, že sa Bratislava stane častejším miestom zastavení jeho každoročných turné. ✕